

Folyóiratok egymás szomszédságában

Az *Aracs*, a *Szeged* és az *Irodalmi Jelen* bemutatkozása egymás városában
(...tűnődések a kultúrahordozók különleges csillagzatú találkozási kapcsán...)

Egyre nagyobb örömmel várom a Magyar Művészeti Akadémia szegedi munkacsoportjának rendezvényeit – mint ezt is – a Szegedi Dóm Látogatóközpontjában.

Az Akadémia nagyvonalú és felelős előrelátással – kilépve a fővárosi „toronyból”, a központ gyönyörű Vigadó épületéből – létrehozta a területi, sőt immár az erdélyi munkacsoportjait.

A tagság összetétele remek hídként ível át városok, határok, művészeti területek fölött és között, megmutatva, hogy bezárkózásra hajlamos világunkban mégis örülni kezdenek egymásnak az érkezők, netán hiányolva egy-egy kedves arc távolmaradását, és működni kezd a rendszer legnagyobb értéke, az egymás személyes és lassan-lassan gondolkodásbeli megismerése.

A régió folyóiratai bemutatkozó körútjának szegedi végállomásán volt módom részt venni. Sajnos az aradi *Irodalmi Jelen* nem tudott itt lenni, így a szegedi lap, mint az érdeklődők is – az Akadémia mellett immár kettős szereposztásban – kicsit házigazdaként és vendégként is köszönthették a délvidéki magyarság közéleti folyóiratának, az *Aracs* c. lapnak a kedves szerkesztői csapatát.

A Magyar Művészeti Akadémia szervezte folyóirat-találkozó időpontját (2025. október 30.) – a szerencsés véletlen – a hely és a történetiség szempontjából is nagyszerű időbeli események szomszédságába helyezte, hiszen az előző napokban, október 24-én volt a templomfelszentelés 95. évfordulója, október 21-én pedig az országgyűlés, törvénymódosítással, a szegedi dómot és a Dóm teret a nemzeti emlékhelyek közé emelte.

(„A 2001-es jogszabály alapján nemzeti emlékhelynek az a helyszín minősül, amely a nemzet történelmében meghatározó jelentőséggel

bír, és amely összetartozást erősítő, identitásképző jellegénél fogva a nemzet önképében kiemelkedő fontosságú. A rang nem pusztán építészeti értéket ismer el, hanem a helyszínek a nemzeti emlékezet fenntartásában betöltött meghatározó szerepét.” [részlet az elektronikus sajtóközleményből])

Ezeknek a felrázó dátumoknak a tudatában, mellettünk – a látogatóközpont előadói előterében – a Klebelsberg Kuno születésének 150. évfordulójára emlékező nagy ívű altemplomi kiállítás plakátjával, hallva a térről immár az adventre „készülődő” vásárosok „óriáskerék-ácsolásának” hangjait, indult el a várt program.

Egy várakozás – ha személyesség is van mögötte – mindig odaadóbb figyelmű, izgatottabb. Akkor is, ha tudtuk, hogy teljes megismerést nem kaphatunk, de a bemutatkozás szó szerinti tömörségével a vonzódás továbbblendítő hatalmába kerülhetünk.

A *Szeged* – mint a város folyóirata – régi ismerősöm.

Tandi Lajos legendás korábbi főszerkesztősége alatt a bizottságnak még tagja is lehettem. Tudom, hogy mennyi munkát, keresést jelent az immáron havi lap összeállítása, a racionális városismeret értékes mélyrétegeinek összefüggésekbe állított bemutatása. Kíváncsi voltam mai munkálkodásuk belső világára.

Az *Aracs* viszont új rácsodálkozás volt.

Mutatványszámait a rajzasztalom monitorja mellett magasodnak, Bata János főszerkesztő úr jóvoltából. Az évente négyszer, a magyar nemzeti ünnepek közelében megjelenő lapszámok horizontja szükségszerűen más, tágabb.

A Nemzetért aggódó, a nemzeti létre büszkeséggel tekintő, lélekemelő írásaival, tanulmányai-
val, képgalériáival szinte napi lendítőkerékként
hatnak építési alkotómunkámban, ha éppen
fogódzót, megújító, hitet adó biztatást keresek
egy-egy megoldandó építészeti vízió rajzá, sze-
rethető arányokká vagy éppen szerkezetekké té-
telében.

A vendéglátók fölvezetésével természetesen
a jó szomszédok kezdték a bemutatkozást.

Bata János főszerkesztő mindig szerény ka-
rakterével, de határozott megszólalással rajzolta
föl a lapszerkesztés tudatos ívét.

A névválasztás elvitathatatlan kötést jelentő
„zászlótűzését”, hiszen Aracs romtemploma az
Árpád-korba visszanyúló történetével – mára
szinte fölfoghatatlanul – kultikus jelként őrződött
meg, és áll a pusztában, hirdelve eleink egykori
szakrális jelenlétét, imádságos kolostori szolgál-
latát a vidéken.

Az ünnepek közeli megjelenéssel kapcsolat-
ban pedig az erősíteni kívánt olvasói öntudat-
építést említette, a Magyar Nemzethez tartozás
büszke, rácsodálkozásra érdemes, kulturális él-
ményekkel való folyamatos ébrentartását a Dél-
vidéken, a Kárpát-medencében, sőt az elérhető
távolabb élők számára is.

Kultúra mindaz, amit tudatosan vagy tudat
alatt az ember a kultusból teremt: szellemi, mű-
vészeti, tudományos, technikai érték – a folya-
mat során ráeszmélhet a láthatatlan Jelenlévő
bölcességére.

Gubás Ágota olvasószerkesztő magával raga-
dó érzelmegzadtsággal beszélt a lap tartalmi
építkezéséről, ahogy annak finom – külön, külön,
szinte nehezen látható – szálai megszületnek,
sőt egyes elemei immár rendszerbe szerveződ-
nek, mint a Szegedről érkező *Cédulalevelek* so-
rozat vagy az írókkal, történészekkel való beszél-
getések – ki tudja miért föl nem tett kérdésekkel
teli – sodróan izgató légkörű önvallomásai.

Írásokat is bemutatott... Például: *A látott
és soha nem látott szobrok* világáról... A ke-
resztút gondolati folytatásaként megszületett
péliföldszentkereszt *Via Lucis* stációcsoportjáról,
azaz a *Fény és az Öröm útja a Feltámadott nyo-*

mában című szoborcsoport lelki derűre fakasz-
tó sorozatáról... Itt látjuk igazán, hogy mennyire
szükségünk van erre a megközelítésre ingatag
hitű saját világunkban és Európában egyaránt, ...
úgy, hogy mindezzel együtt – el nem hanyagolva
– jelen vannak a lapszámokban a Délvidék ra-
cionális adattárából a *társadalmi, etnikai, vallási
viszonyok bemutatásának sorozatai* is.

Bene Zoltán főszerkesztő pedig a Szeged
folyóiratról, a város és környéke napi dolgainak
mélyebbre ható, racionális megismerését segí-
tő látásmódjában különös segítséget jelentő, a
szegedi vagy Szegedhez kötődő emberi portrék
értékeiről beszélt, a közélet, a művészvilág, az
irodalomtörténet vagy éppen az üzleti élet sze-
replőinek dokumentumértékű megszólaltatása-
ival.

Ezek egyik különlegessége a 37. évfolyam 7.
lapszámában a *Szeged történelmi korszakon-
ként változó térképszelvényeinek digitális feldol-
gozási és „georeferálási”, azaz összeilleszthe-
tőségi munkáiba* való betekintés vagy éppen az
*Életrajzok a trianoni időszak országos és szegedi
szereplőiről* szóló könyvsorozat bővülő kialakulá-
sának szerkesztői munkái.

A főszerkesztő munkatársai büszkeséggel
beszéltek arról, hogy lapjuknál – a város lap-
jánál – kultikus etalont jelent a több mint 500
éve fölszentelt szeged-alsóvárosi Havas Bol-
dogasszony-templom, de a 13. századig visz-
szanyúló „elődjével”, a nagy múltú Árpád-kori
ispotály templommal együtt – és a hozzájuk
kötődő kulturális eseményeknek a bemutatása
is.....

.....És talán ekkor egy megszólaló az elhang-
zottakat erősíteni akaró, jó szándékú megjegy-
zéssel jelezte, hogy mindehhez a lelki múlthoz
képest most egy alig százéves altemplomban va-
gyunk.....

Eltűnődtem a helyzet különlegességén, vélt
igazságán.....

A két „szomszédvár” lapja, kulturális folyóirata
szinte ugyanabba a távlatba, a Hit építette több
száz éves történetbe mint megfellebbezhetetlen
kultikus fogódzóba köti vissza magát. Kimondat-
lanul is ennek a távlatnak a „zászlaja alatt hajó-

zik”, és innen nézve, akár valóban pironkodhatnánk is, hogy ez a „Szellemi Műhely-találkozó” egy 95 éve, 1930 októberében fölszentelt székesegyház megújult altemplomában, immár látogatóközpontjában zajlik.

De hogyan válhattak példává ma is nagy múltú eleink?

Persze a „száz évek” megmaradása és megtartatottsága megfellebbezhetetlen még akkor is, ha ma ez a távlat nehezen átélhető – így kutatása szükséges és kimeríthetetlen –, de milyen lehetett eddig ható indulásuk...? Azaz, innen nézve, hogyan is állunk ma a még *alig százéves* székesegyházzal és építőinek – az elődökéhez képest – bizony rövid távba sűrűsödő tenni akarássával és annak mai kisugárzásával?

Emlékszem, a mellettem álló – a születési évfordulót ünneplő – Klebelsberg-plakátra néztem.

Címszövege így biztatott: „*En hiszek a Teremtés örök erejében*”. ...azaz a mindenkoriban, és a templom és terének társavató nagyszerű minisztere – mintegy ki nem mondott válaszként – karakteres arcvonásaival szinte elének mondta, a fölöttünk, konok hitből és szegedi téglából magasodó székesegyház és előtere megszületésének 50, azaz ötven évét.....

Négyéves – a közeli szülőhelyéről, Magyarpécskáról immár Székesfehérvárra költözvén a család –, amikor 1879 tavaszán, április 12-e hajnalán a Tisza jeges árja északról – „hátsáttámadva” – szinte letarolja a közel hetvenöt ezer fős Szegedet.

Mintegy 150 ember veszik oda, 5458 ház omlik össze, úgy, hogy csupán 265 marad állva, és így közel 60 000 ezer ember válik hajléktalanná.

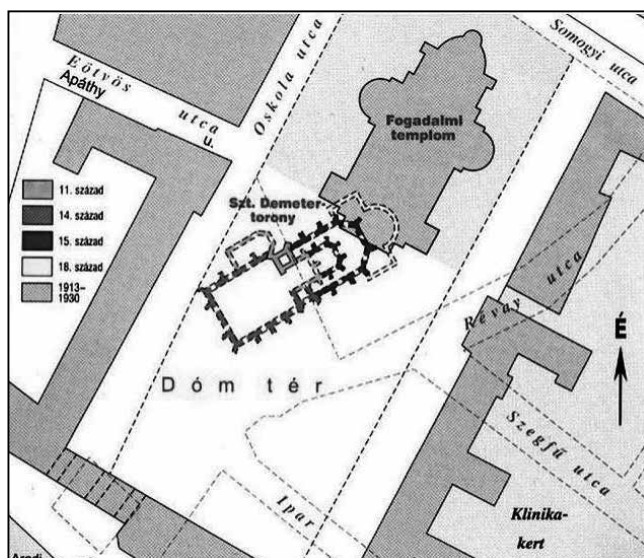
Állattetemek, koporsók úsznak az egykori utcák érzékelhetetlen nyomvonalán, az ár pedig csak – majd három hónap után – szivattyúzásokkal apad el.

A páratlan pusztítású tragédia megrázza egész Európát, sőt a távolabbi világot is.

A reménytelenség keserűségében a királyi látogatás ígérete, a „*Szeged szebb lesz, mint volt*” legendás mondása, a világ nagyvárosaiból érkező adományok, a késedelem nélkül kineve-

Az egykori Szent Dömötör-templom, előterében a Rozália-kápolnával – a Vajda Tamás A szegedi Dóm tér kialakítása és koncepciójának jelentősége c. cikk melléklete

A Szent Demeter-templom elhelyezkedése a mai Dóm téren – A szegedi dóm – a fogadalomtól az avatásig c. cikk melléklete (Szeged Panoráma)

Vágó Pál festménye a szegedi nagy árvízről (Móra Ferenc Múzeum) – Az 1879-es szegedi árvíz c. cikk melléklete

zett újjáépítési királyi biztosnak, Tisza Lajosnak és az új városszerkezeti tervek készítőjeként munkába álló Lechner Lajosnak a tapasztalata mellett a szegediek a tragédia megalázottságában is megmaradt, az újjáépülésbe vetett konok hitükbe kapaszkodnak...

Szinte hallani a belső hangokat: *...megtartatunk, ...újra létrehívtak, ...ezáltal talán meg is szólítottak minket, ...amire előbb utóbb válaszolni kellene, ...mintha mégsem lennének teljesen egyedül.....*

A hit újjászületésének pillanatai, az önmagukkal való mély személyes találkozás közösségi élménye.

A hit a reménnyel, bizonyossággal és a szeretettel is összefügg. Megtanulják még jobban szeretni ezt a hirtelen nem létező, egykorvult várost, a mindezzel fokozottan újra remélt várost, mely folyamatnak rejtett, önerejű lelki erőművévé is válnak.

Ezt – mint a jövőt mozgató, mintegy kapaszkodó célt – fogadalommal erősítik meg:

.....Újjászületésünk reményében katedrális építünk az Isten dicsőségére.....!

Ennek jegyében a pusztítás után, egy év elteltével, 1880 novemberében városi szintű határozat születik a *Fogadalmi templom* megépítéséről. Nem tudják még pontosan, hogy miből, hogy hová tennék a még csak nagyvonalakban formálódó új városszerkezetben, de akarják az építését.

Az elkövetkező évtizedek – utólag visszanezve – szinte egy misztikus valóságként örvénylenek az építkezés és a város körül, az árvízről a fogadalom templomának fölszenteléséig.

Az indulásként fölmerült két helyszínen, a Dugonics tér és a vár területe mellett további négyöt elhelyezési változaton folyik éles vita az évek hosszú során.

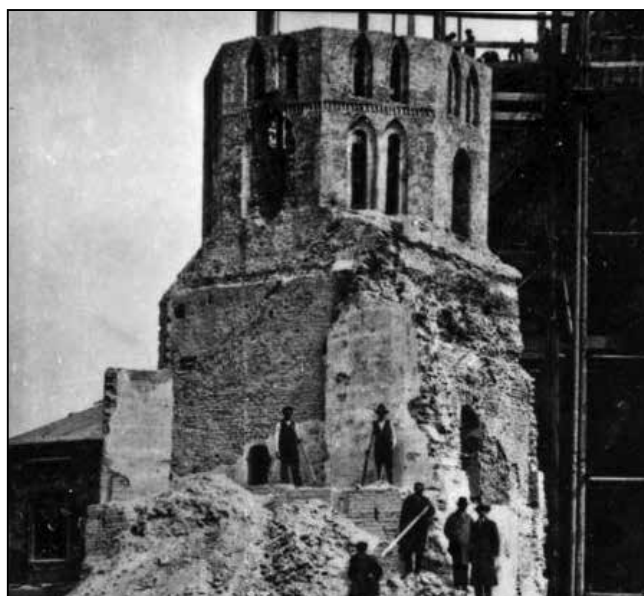
Bár látszólagos megegyezés alakul ki 1883 januárjára a Szent Demeter-templom helyére – részben a mai templom helyén álló nagy múltú, felújítandó, akkor éppen barokk ruhát viselő templom –, annak elbontásával (Tisza Lajos is ezt javasolja a megszentelt hely okán), de a kérdés nem kerül nyugvópontra.

A Szent Demeter-templom 1913-ban, háttérben az épülő dómmal – forrás: Csongrád megye építészeti emlékei c. könyv, 370. old.

A félig kész Fogadalmi templom – A szegedi dóm a fogadalomtól az avatásig c. cikk melléklete

A Szent Demeter-templom megtalált toronymaradványa – a Múltidéző extra: Kilencvenöt évvel ezelőtt... c. cikk melléklete

A plébános és sokan mások is ellenállnak a régi, még megmaradt értékek további bontása miatt. Elérik, hogy 1902-ben műemlékké nyilvánítsák a Szent Demeter-templomot.

Ugyanakkor az épület esetleges felújításával és megtartásával, valamint az új templom más helyszínen való fölépítésével további egymillió korona többletköltségre kellene számítaniuk, amire viszont nem volt pénz.

Varga Ferenc – a Szent Demeter-templom plébánosa – 1906-ban meghal.

Ez a sajátos új helyzet 1907-ben azt eredményezi, hogy a városi és a műemlékes vonalon is lemondanak a Szent Demeter-templom megtartásáról.

Közgyűlési határozat születik a templom részleges bontásáról (ami annak szentélyét érinti), azaz a végleges helyszínről, mert ragaszkodnak hozzá, hogy a leendő új templom elkészültéig is legyen misézési hely a belvárosban.

Mindezek okán – mivel a viták nem csitulnak – a város csak 1911-ben tud végleges döntést hozni a templom megépítéséről, úgy, hogy erről a belügyminisztériumi megerősítés csupán 1912-ben születik meg.

Harminckét évvel vagyunk az 1880. évi elhatározás után.....

Ez alatt az idő alatt, a területi viták hevének enyhítésére, 1903-ban kiírják az „eszmei” építészeti tervpályázatot, úgy, hogy ekkor még nincs végleges helyszín, pontos méret, csupán építészeti irányultság van, hogy történeti stílus legyen, és magyar anyagokból készüljön. Becsült nagyság és külföldi tapasztalatok költségpéldái csak a háttérben vannak.

Az 1904. áprilisi határidőre érkezett tervekről (egy építész több, különálló tervet is beadhatott) nincs döntés, nem adnak ki első díjat, és tovább folynak az elhelyezési viták is.

Végül a pályázat után, attól függetlenül – 1908. november 25-én felkérlik Schulek Frigyest a tervezésre.

Az épületre 1,2 millió koronát, a belsőre 300 ezer koronát irányoznak elő. Leszerződnek 1909. május 23-án. Feszített elvárások a tervezési időre.

A mai egyetemi épületek egy részének helye – forrás: Rerrich Béla A szegedi Templomtér (1932–2002) c. könyvének hasonló kiadása, 2002, 17. old.

A templom és terének avatási ünnepe (felvételek a templomtéri ünnepekről) – forrás: Rerrich Béla A szegedi Templomtér (1932–2002) c. könyvének hasonló kiadása, 2002, 85. old.

A vázlattervek, a rövidebbre szabott határidő miatt, október helyett csak 1909 decemberére készülnek el. Módosításokat kérnek, mellékoltárok építését, illetve az építész javasolja egy kiemelésre, podesztra helyezését az egész templomnak. Pluszköltséggel – 200 ezer korona – elfogadják a fölvetést.

A részletes tervek – fél éves késéssel – 1911 februárjára készülnek el. A költségterv közel duplája a tervezettnak. Költségcsökkentéssel 1912. augusztus 9-én jóváhagyják a tervet, az építési időt négy évről öt évre módosítják.

Mégis kilenc nappal később Schulek egészségi állapotára hivatkozva visszalép, kéri a szerződése fölbontását.

Új építész keresése.....

1912 decemberében Foerk Ernőt kéri fel a tervezés és az építkezés továbbvitelére, de Ő csak áttervezéssel vállalja.

Újabb módosítások részleges elfogadással, árcsökkenéssel, de végül 1913. június 5-én a Szent Demeter-templom szentélyét elbontják, mivel ez áll bele a mai templomhomlokzat kontúrjába.

1913. augusztus 2-án kitűzik a Fogadalmi templom alapjait, és megkezdődik az építkezés.

Az alapkőletételre – sajátos módon – 1914. június 21-én kerül sor, bár a főhajó 1 méter híján már eléri a végleges „falegyen” magasságát, de egy hónappal később, 1914. július 27-én kitör az első világháború, és az építkezés leáll.

Harmincnégy évvel vagyunk az 1880. évi elhatározás után.....

A látvány pedig szinte fölfoghatatlan tudatbeli szorongatást jelentett: két fél templom áll egymás mellett kilenc évig.....

A leállást követő tragikus időszak eseményeit jól ismerjük, négyéves vesztes háború, trianoni országcsönkítés testben és lélekben, 1918–1920 között francia megszállás Szegeden, Újszegeden szerb uralom. A város a korábbi helyzetéhez és szerepéhez képest perifériára kerül.

Az építkezést és így Szegedet is körülengő – a már emlegetett – misztikus valóság azonban a tragédiák mélypontjai között is hitet éltető, új erőt adó fordulattal szolgál.

Az országcsönkítés után a Temesvárról elűzött csanádi püspökséget, Glattfelder Gyulával az élen, Klebelsberg Kuno – immár vallás- és közoktatásügyi miniszter – és Somogyi Szilveszter szegedi polgármester előrelátásával a városba hozzák, egyházi székhelyet, teológiát és immár székesegyházat teremtve neki az épülő *Fogadalmi templom* folytatásával és környezetének nagyvonalú, bár várostörténetileg fájdalmas rendezésével.

A folytatás anyagi támogatására, a továbblépésért 1921-ben gyűjtés, jótékonysági koncertek, kiállítások szerveződnek. Újabb közlegelőket ad bérbe a város a templomra fordítható bevételek

érdekében, majd később mégis csak félmillió váltókölcsonnel tudják a belső tereket is jórészt kialakítani.

A templomépítés folytatására csak 1923 áprilisában kerülhetett sor.

Negyvenhárom évvel vagyunk az 1880. évi elhatározás után.....

Konok, még mindig izzó hitükről – a nyugati tornyon, az építés félbehagyásának magasságában – emlékező, feliratos fehér „kőgallér” elhelyezésével üzennek az utódoknak, az olvasható szöveghibával:

„Az nem lehet, hogy annyi szív Hiában onta vért 1914-1918”.....

1924 karácsonyán a kereszthajó elkészült egyik oldaloltáránál hangzik el az első mise a templomban, és ekkor az utolsó is a még félig álló Szent Demeter-templomban.

Annak teljes bontása során a „barokk” torony testében megtalálják a Szent Demeter-templom román kori elődjének egykori toronyrészét, amivel itt is megérkeztünk a 13. századba, a IV. Béla idején betelepült, a várost is építő hospesek korába. A kutatások szerint a négyszögű alsó toronytest téglái azonosságot mutatnak Aracs bencés templomának tégláival.....

Újabb viták – most a régi toronymaradvány megtartásáról –, de az értékfelismerők értékmentővé válnak. Később Rerrich Béla műépítész végzi el a régi torony – mint műemlék – restaurálását. Keresztelőkápolnaként éleszti fel.

Közben a szegediek végtelen reményű örömmel ünnepelése mellett végre 1925-ben és 1926-ban a Fogadalmi templom elkészült tornyaira fölkerül a kereszt.

Negyvenhat évvel vagyunk az 1880-as templomépítési elhatározás után.....

Rerrich Béla 1927 óta kapcsolódik Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszternek a templom új, városi előterére vonatkozó nagy ívű elgondolásához.

A trianoni „csonkolás” után a püspökség mellett a Kolozsvárról ugyanígy visszahívott és itt megalapítani szándékozott egyetemnek is keresték a helyét.

És a „Teremtés örök ereje”, ahogyan Klebelsberg hivatkozik rá, ismét különleges eseménnyel szolgál. A főváros 1927 októberében – a pesti egyetem természettudományi karának bővítése ügyében – megvonja a remélt városi támogatást, amire válaszként Klebelsberg miniszter úgy dönt, hogy akkor az állami támogatást viszont Szegedre hozza.

Mindezek előtt, 1926 márciusában érkezik a miniszteri delegáció Szegedre – Klebelsberg vezetésével – a tervezett egyházi és orvostani épületek elhelyezésével kapcsolatban.

A dóm már álló déli tornyából – felesége vizsgálatai szerint – a miniszter másfél óras magányos szemlélődése után kész téralakítási vízióval jön le.

Látva a dóm és környezete közötti léptékváltást, a térbeli rendezetlenséget, megerősödik benne, hogy az új püspökség, a teológia és kollégiuma mellett itt kell megvalósítani az elindult klinikai fejlesztések háttéréként az orvoslás elméleti bázisát adó egyetemi fejlesztéseket is.

Ezekkel – az európai egyetemi példák, sőt a távoli történeti korok mintái alapján – szülessék meg a templom új, zárt városi előtere. Földszint, plusz két szinttel, körbefutó árkádokkal, egységes párkánymagassággal. Ekkor a déli térfal még konkrét tartalom nélküli, csak térlezárási, vizuális igényként jelenik meg.

Ebben a szellemben írják ki az új városi tér kialakításának „eszmenyi” tervpályázatát 1927 szeptemberében, erre 18 terv érkezik.

1928 januárjában az „első forduló” eredményeként nevezik meg – titkos szavazással – Rerrich Béla nagyvonalú, egységességre törekvő, fegyelmezetten elegáns tervét a legjobbnak, mint a mozgalmas templomtömeget alázattal előkészítő, okos térfalakkal keretezett, új léptéket adó városi tér tervét.

Majd szélesebb körű szakmai elemzések alapján, március végén, Klebelsberg hozza meg döntését a kiviteli és immár a részletes tartalmi programokkal kiegészített – így az egyetem lendő természettudományi karának programjával is teljessé tett – tervek újabb fordulás beszerzésére, ahol Rerrich mellett a korábbi második helyezett Welder Gyula építész is indulhatott.

Július végére dől el, hogy Rerrich kapja a feladatot, és 1928 novemberében ez az építkezés is elindulhat.

Így érkezik meg a város 1930 októberébe, az egyházmegye alapításának 900. évfordulójához.

Misztikus, csak a kitartó, konok hittel megérthető együttállásúak ezek az események.

A templom elkészül, és előterének építése lényegében utoléri a *Fogadalmi templomból székesegyházzá* lett nagy álmot.

Ötven évvel az 1880-as följánlás után többnapos, virágba borult városi örömnep kezdődik!.....

1930. október 24-én felszentelés, a legmagasabb egyházi és állami méltóságokkal.

Reggel 7 óra, a kalocsai érsek vezetésével először zárt ajtók mögött a belső tér és az oltárok megszentelését végzik, majd a padlóra hintett homokba a római és a görög ábécé kezdőbetűit írják jelzésül, *hogy minden nyelvű és nemzetiségű hívő befogadására készült.*

Majd a kapuk megnyitásával – az ünneplő tömeg beáramlásával – a pápai követ vezeti a felszentelési misét a püspöki kar résztvevőivel.

Glattfelder Gyula püspök megköszöni a városnak, hogy beteljesítette a pusztulás utáni időben tett fogadalmát. Majd Somogyi Szilveszter polgármester járult az oltárhoz, és térden állva, imában ajánlotta föl a várost Jézus Szentséges Szívének.

A templomban elhelyezik – a velencei Murano kolostorából érkezett – Szent Gellért-ereklyét.

Délben díszközgyűlésen Klebelsberg Kunót – aki 1926 óta Szeged országgyűlési képviselője is – végtelen segítőkészségéért, a város iránti elkötelezettségéért díszpolgárrá választják.

Másnap, október 25-én ünnepi hálaadó szentmise a hercegprímás vezetésével, Dohnányi Ernő óriási apparátusú – az alkalomra írt – pályázatnyertes *Szegedi miséjével.*

A szertartás után a teret és körülötte álló épületeket – a Nemzeti Emlékcsarnok szobraival együtt – a Nemzeti Imádságot éneklő mintegy harmincezer ember jelenlétében avatja föl a kormányzó. Végül egy utolsó kalapácsütéssel „rögzítve” az

egyetemépület zárókövét, melynek fölirata: „**ME-NEDÉKET TALÁLT AZ ELŰZÖTT EGYETEM – 1930**”.....

A felszabadult öröm teljes, a polgárok a főmél-tóságok, mesteremberek és a legfiatalabb segédek jelenlétével ünnepelnek, harangozás, díszsortűz és tűzijáték, ahogyan az akkori lapok ír-ták.....

Ennek a részlegesen „kihangosított”, tömö-rített vízióknak – amit kitűnő kutatók könyveiből, írásaiból jól ismerhetünk –, azaz az első ötven évnek a szívszorítóan fájdalmas és mégis emelni képes állomásait – mint egy imafüzér stációit – végigmondva, a 95 éve fölszentelt székesegyház altemplomában, változni látszottak az arcok.

Változni, mint a ráolvasó, archaikus imádságok gyógyító, egy másik dimenzióba segítő állapotá-ban.....

Mintha kicsit mindenki jobban kihúzta volna magát.

Titkon fölértékelődött a folyóiratokba fektetett munka, legyen az a város mélyrétegeinek racionális további megismertetése vagy a délvidéki szerkesztőség tántoríthatatlan hitben való, iro-dalommal, képzőművészettel, régen kimondani vágyott beszélgetésekkel dolgozó szellemi épít-kezése.

Tankönyvértékűek, de legalábbis izzó léghőmérsékletűek tartásának alapjait adhatják ezek a ki-adványok.

Mert mint – beleborzongva – érezhattuk, a hit nemcsak száz éveken múlik, hanem a kényszerű „*idősűrités*” adta közösségben is hasonlóan megélhető, illetve megérthető, ahogyan a ma-gyarságunk is a Nemzeti Közösségben érthető és élhető meg. Mert belülről, tudatlag kell épít-keznünk újra és újra, egymás magyarságélményéből tágitva horizontunkat, erősítve nemzettu-datunkat. Újrateremteni azt, ami a teljességből ma hiányzik, mert elhomályosult a tartós ellen-szél vagy a kényelem okán, mint ennek a kulturá-lis alaplétnak a hasonló elemeinél, a dalok, tán-cok, az irodalom világánál vagy éppen az épített környezet terén.

Azt hiszem, mélyebb lélekkel öleltük meg egy-mást búcsúzóul, köszönve az estét az odaadó Szervezőknek és a nagyszerű Vendégeknek.

Már hazafelé talpaltam, de járt a fejemben az események „mozifilmje”, az is, amit ott nem akartam elmondani. Az például, hogy akkor – pár napja – a 95. felszentelési évforduló szentmisé-jén bizony tágasak maradtak a padsorok. Pedig legalább nekünk, az egyszerű szegedi utódok-nak évről évre ott kellene erősödnünk eleink hi-tével, egymásba kapaszkodó megújított hálafo-gadalmainkkal töltve be – újból és újból – a nem csak téglából épült nagy művet.

Még van öt évünk a hitbeli növekedésre, a visszatánulásra – akár a mi lapjainkból vagy ép-pen szomszédjainkéból – a századik szentelési és egyben az egyházmegye alapításának ezre-dik évfordulójáig.

Ehhez is – kevesek által megélt – figyelmes, „*elé menő*” ajándék a *nemzeti emlékhellyé nyil-vánítás* gesztusa. Remélve, hogy sokszoros ad-ventünket a tornyokat elvakítani akaró óriáskerék csillogása vagy éppen a nagy nyári ünnepünkön a székesegyházat – mint a páratlan szegedi Fo-gadalom teljesülésének hitbeli jelképét – takaró „*bádogfalak*” nem választják majd el a téren zajló méltó ünnepléstől.

Mindezzel együtt az időbeli események külö-nös kegyelmű sűrűsödéséről szóló est után tört rám annak a csendes, láthatatlan tényezőnek a felismerése is, hogy Klebelsberg Kuno életútja szinte teljesen lefedi Szeged árvíz utáni küzdel-meinek legnehezebb évtizedeit, megkoronázva azt, a város talán legnagyobb vállalatának, mára már szinte fölfoghatatlan kitaratású teljesítésének segítségével.

„*Én Hiszek a Teremtés örök erejében*” – írja a már emlegetett Klebelsberg-plakát idézete.

A „*különös kegyelmű idő*” drámaian igazolta ennek a hitnek a bölcs beteljesülését.

A székesegyház és előterének „*szentelve avatása*” után két évvel elveszíti államférfiját az ország és városa. Nyughelye csupán pár tíz mé-terre van az altemplomban az akkori találkozó he-lyétől.....